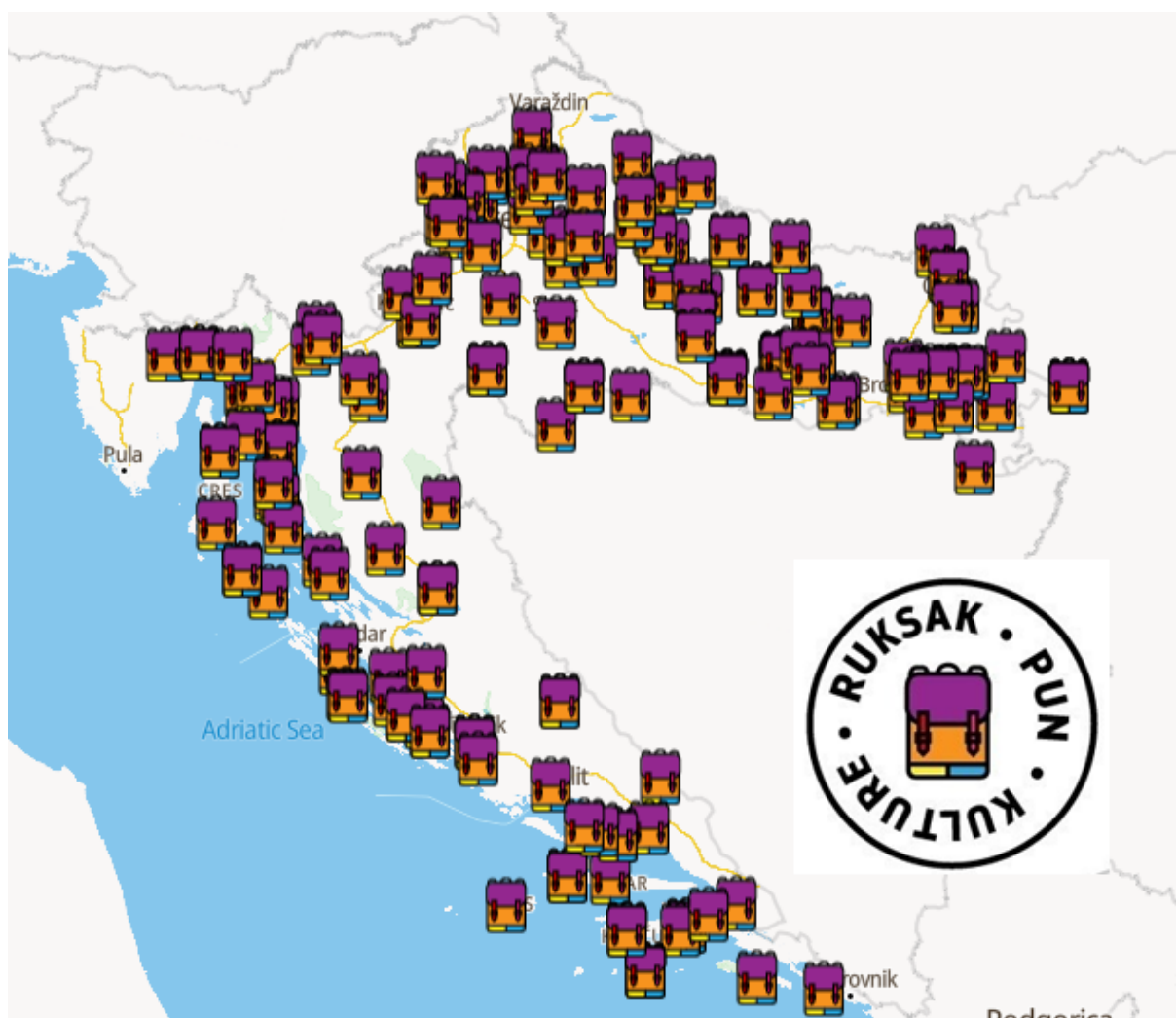

*Ruksak (pun) kulture – umjetnost i kultura u vrtiću i školi u
2022. godini*

Ruksak (pun) kulture – umjetnost i kultura u vrtiću i školi

Kultura i obrazovanje dvije su temeljne i komplementarne dimenzije koje omogućuju svakom pojedincu da vodi kvalitetniji život, da bude opremljen vještinama za pozitivne promjene i da bude prilagodljiviji u suočavanju sa sve većom složenošću suvremenih izazova. Današnja multikulturalna društva zahtijevaju skup proširenih sposobnosti, vještina i kompetencija za uključivanje u okruženje koje se brzo razvija, u kojem obrazovanje mora biti relevantno i za sadržaj i za kontekst. U tom kontekstu obrazovanje o kulturi i kroz kulturu, uključujući baštinu, umjetnost i kreativnost, igra ključnu ulogu u osposobljavanju djece i mladih da se suoče s izazovima i da se razvija njihov potencijal.

Jednako tako, edukatori i kreatori politika sve se više suočavaju s potrebom da osiguraju i razviju odgovarajuće smjernice, strategije, pedagoške pristupe i alate kako bi se zadovoljila rastuća potražnja za specifičnim vještinama i sposobnostima koje se moraju njegovati od djetinjstva. Da bi se kultura cijenila i očuvala, kako u materijalnom tako i u nematerijalnom obliku, znanje vezano uz povijest, društvo i kulturne prakse važnoj je prenositi na mlađe generacije putem odgojno-obrazovnih institucija.

Ruksak (pun) kulture – umjetnost i kultura u vrtiću i školi jedinstven je umjetničko-edukativni program na državnoj razini koji su zajedno pokrenuli Ministarstvo kulture i medija Republike Hrvatske i Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske kao dopunski program kurikulumu u dječjim vrtićima, osnovnim i srednjim školama i Centrima za odgoj i obrazovanje. Program *Ruksak (pun) kulture* omogućuje dostupnost umjetnosti i kulture djeci i mladima, senzibilizira djecu i mlade za područje umjetnosti i kulture, a u hrvatskim ga školama i vrtićima provode stručnjaci (književnici, likovni i kazališni, glazbeni i plesni umjetnici). ***Namjera je programa da umjetnost i kultura budu jednako dostupne svoj djeci i mladima u Republici Hrvatskoj, a posebno onima koji žive u prometno slabije povezanim područjima.***

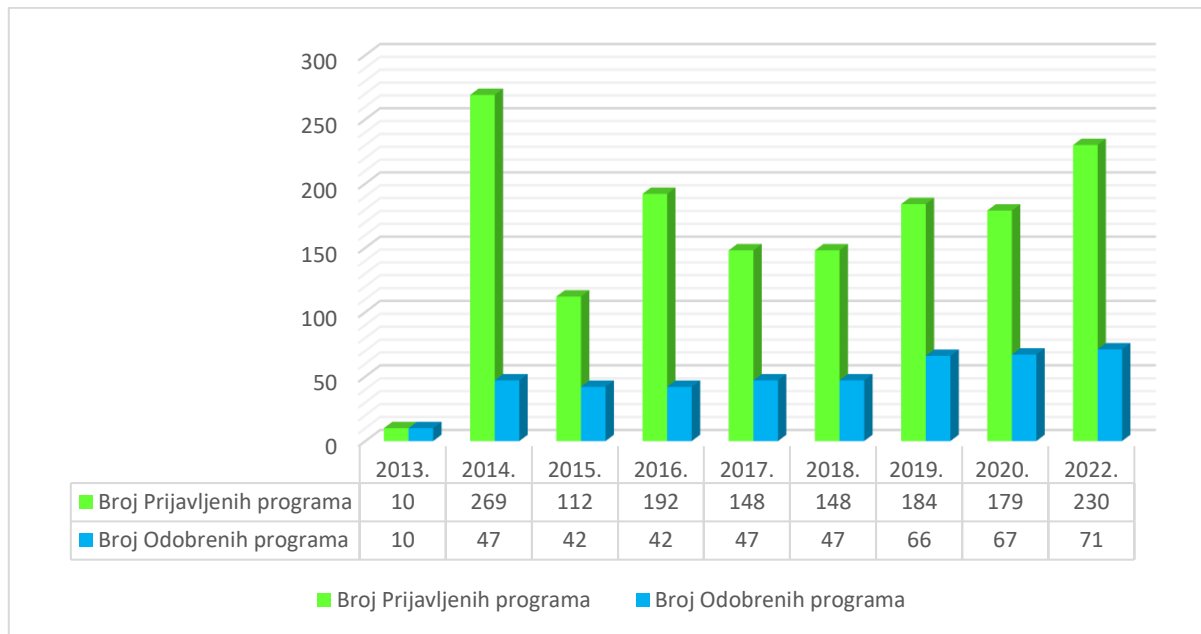
Provođenje Programa omogućeno je Sporazumom o suradnji u provedbi programa *Ruksak (pun) kulture – umjetnost i kultura u vrtiću i školi*, koji su ministarstva potpisala u studenom 2014. godine za razdoblje od 2015. do 2020. godine. U 2021. godini potpisan je novi Sporazum o suradnji u provedbi programa *Ruksak (pun) kulture – umjetnost i kultura u vrtiću i školi* kojim ***Ruksak postaje stalni program u odgojno-obrazovnim ustanovama.*** Program se provodi kontinuirano od 2013. godine te je kao primjer dobre prakse uključen u *Priručnik za kulturno i umjetničko obrazovanje*, koji je 2016. godine objavila Europska komisija, a 2018. godine prevelo i objavilo Ministarstvo kulture i medija (<https://min-kulture.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/Flash/OMC-CulturalAwareness-Report-HR%20-%20WEB.PDF>).

U razdoblju od 2013. do 2022. godine uz provedbu redovitog *Ruksaka (punog) kulture* pokrenuto je šest komplementarnih programa:

- 1. Otočki ruksak (pun) kulture***
- 2. Cjelogodišnji Ruksak (pun) kulture***
- 3. Ruksak (pun) kulture za mlade***
- 4. Ruksak (pun) kulture za hrvatsku djecu i mlade koji žive izvan granica RH***
- 5. Ruksak (pun) kulture za djecu tražitelje azila***
- 6. Ruksak (pun) kulture za djecu i mlade u područjima pogođenima potresom u Sisačko-moslavačkoj županiji.***

Ruksak (pun) kulture – umjetnost i kultura u vrtiću i školi u 2022. godini

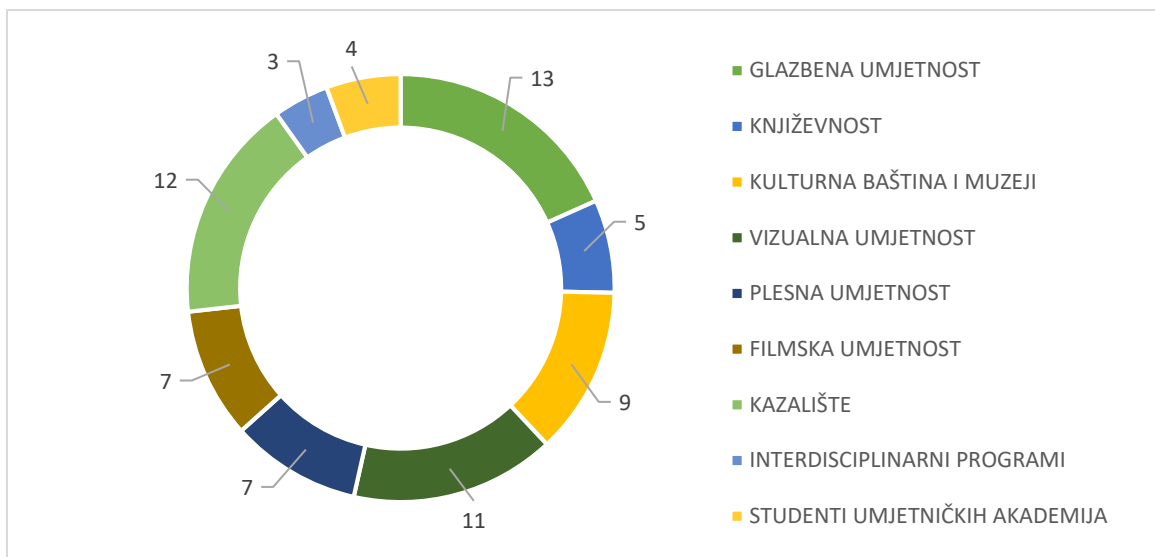
U razdoblju od studenog do prosinca 2021. godine objavljen je Javni poziv za *Ruksak (pun) kulture – umjetnost i kultura u vrtiću i školi*. Od ukupno 230 prijavljenih programa na **Poziv za predlaganje umjetničko-edukativnih programa i/ili radionica za *Ruksak (pun) kulture – umjetnost i kultura u vrtiću i školi*, nacionalni dopunski program u vrtićima te osnovnim i srednjim školama u Republici Hrvatskoj za 2022. godinu**, nakon pregleda svih prijava odabran je 71 umjetničko-edukativni program.

Prikaz 2. Prikaz prijavljenih i odobrenih umjetničko-edukativnih programa na javni poziv za *Ruksak (pun) kulture – umjetnost i kultura u vrtiću i školi* od 2013. do 2022. godine

Programi su razmatrani i vrednovani prema ciljevima Strategije obrazovanja, znanosti i tehnologije: poticanje i unaprjeđivanje intelektualnog, tjelesnog, estetskog, društvenog, moralnog i duhovnog razvoja učenika u skladu s njihovim sposobnostima i sklonostima, razvijanje svijesti učenika o očuvanju materijalne i duhovne povijesno-kulturne baštine Republike Hrvatske i nacionalnog identiteta, promicanje i razvijanje svijesti o hrvatskom jeziku kao bitnom čimbeniku hrvatskog identiteta, sustavnom njegovanju hrvatskog standardnog (književnog) jezika, odgajanje i obrazovanje učenika u skladu s općim kulturnim i civilizacijskim vrijednostima, ljudskim pravima te pravima djece, njihovom osposobljavanju za život u multikulturnom svijetu za poštovanje različitosti i toleranciju te za aktivno i odgovorno sudjelovanje u demokratskom razvoju društva, poticanje i razvijanje samostalnosti, samopouzdanja, odgovornosti i kreativnosti u učenika.

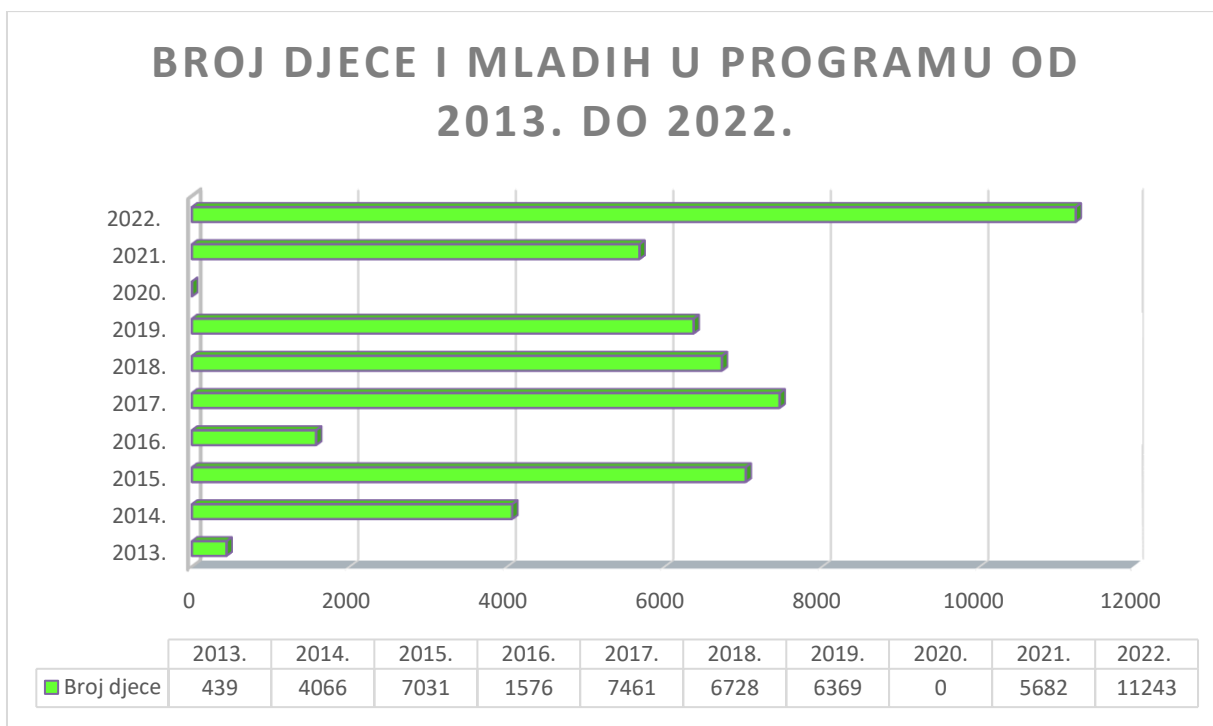
Umjetničko-edukativni programi raspoređeni su u osam kulturno-umjetničkih područja. U 2022. godini u *Ruksak (pun) kulture – umjetnost i kultura u vrtiću i školi* uključeno je 7 programa iz područja plesne umjetnosti, 12 programa iz područja kazališne umjetnosti, 11 programa iz područja vizualne umjetnosti, 5 programa iz područja književnosti, 13 programa iz područja glazbene umjetnosti, 7 programa iz područja filmske umjetnosti, 9 programa iz područja kulturne baštine i 4 programa studenata umjetničkih akademija te 3 interdisciplinarna programa.

Prikaz 3. Prikaz odobrenih programa po kulturno-umjetničkim područjima u 2022. godini

Ministarstvo kulture i medija osiguralo je 2.0000.000,00 kuna za provedbu programa *Ruksak (pun) kulture – umjetnost i kultura u vrtiću i školi* za 2022. godinu. Program je proveden u više od 130 odgojno-obrazovnih institucija odabranih iz prijava pristiglih na **Javni poziv vrtićima, osnovnim i srednjim školama te centrima za odgoj i obrazovanje za iskazivanje interesa za sudjelovanje u provedbi programa *Ruksak (pun) kulture - umjetnost i kultura u vrtiću i školi* za 2022. godinu.**

U odgojno-obrazovnim ustanovama *Ruksak (pun) kulture – umjetnost i kultura u vrtiću i školi* realizirao je planirana gostovanja za 2022. godinu od travnja do prosinca iste godine. Uspješno je realizirano više od 300 gostovanja, a sudjelovalo je više od 11.200 djece i mladih. Uzimajući u obzir novonastale okolnosti na područjima pogođenima potresom, realiziran je i poseban program koji je za cilj imao pružiti pomoć i podršku djeci i mladima s područja pogođenih potresom.

Prikaz 1. Pregled broja djece i mladih koji su sudjelovali u programu *Ruksak (pun) kulture* od 2013. godine do 2022. godine

Ruksak od 2013. do danas

Danas, kad je neosporiva činjenica o poticanju i važnosti kulturne i umjetničke edukacije za cjeloviti razvoj djece i mladih, program *Ruksak (pun) kulture* pridonio je njihovu kulturnom osvješćivanju i izražavanju i učinio umjetnost i kulturu dostupnom svoj djeci u Hrvatskoj. Programom *Ruksak (pun) kulture – umjetnost i kultura u vrtiću i školi djeca i mladi u prometno slabo povezanim dijelovima Hrvatske dobili su priliku otkrivati umjetnost i kulturu, glazbu, baštinu, književnost, film, ples, kazalište.*

Od travnja 2013. do prosinca 2022. godine gotovo 51.000 djece i mladih sudjelovalo je u Programu. Ruksak (pun) kulture donio je umjetničko-edukativne programe u više od 280 gradova i općina koji pripadaju tzv. potpomognutim područjima, s niskim indeksom razvijenosti. U istom razdoblju, za djecu i mlade, izdvojeno je više od 1.700.000,00 eura. U razdoblju od početka provedbe programa svaka godina bila je obilježena pokretanjem pojedinačnog pilot-projekta koji je, zbog uspješnih rezultata, prerastao u program komplementaran redovitoj provedbi Ruksaka.

Poseban naglasak u 2018. godini bio je na djeci i mladima na hrvatskim otocima kojima zbog izoliranosti i slabije prometne povezanosti nedostaje umjetničko-edukativnih programa. ***U prvom Otočkom ruksaku sudjelovalo je više od 700 djece na 22 hrvatska otoka.*** Provedba Otočkog ruksaka nastavila se u sljedećim godinama. Od 2019. godine u provedbu je uključeno Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije kroz sufinanciranje. ***Razvojem programa i uz dodatan poticaj sufinanciranja Ruksak je obišao sve hrvatske otoke na kojima se nalazi makar i jedna odgojno-obrazovna ustanova.*** U 2022. godini provedbom Otočkog ruksaka obuhvaćeno je 646 djece vrtićke dobi, 559 učenika osnovnih škola i 574 učenika srednjih škola, odnosno u programu je sudjelovala 71 odgojno-obrazovna ustanova.

U 2019. godini program *Ruksak (pun) kulture – umjetnost i kultura u vrtiću i školi* gostovao je u Subotici u Republici Srbiji, u vrtićima i školama u kojima se provodi program na hrvatskom jeziku. ***U prvom gostovanju Programa izvan granica Republike Hrvatske sudjelovalo je 439 djece i mladih i više od 20 odgojno-obrazovnih djelatnika.*** S obzirom na epidemiološku situaciju uzrokovanu virusom Covid-19, a s ciljem zaštite zdravlja djece i mladih i izvoditelja, u prošle dvije godine program nije putovao izvan granica Hrvatske. Međutim, u planu je nastavak provedbe programa *Ruksak (pun) kulture – umjetnost i kultura u vrtiću i školi za hrvatsku djecu i mlade koji žive izvan granica Republike Hrvatske* u razdoblju od 2023. do 2027. godine. Cilj je da se program, osim u Republici Srbiji, realizira i u drugim zemljama u kojima žive Hrvati izvan Republike Hrvatske.

Uz *Otočki ruksak* i *Ruksak za djecu i mlade izvan Republike Hrvatske* pokrenuta su dva pilot-projekta za koje se planira da prerastu u komplementarne programe koji će ići kontinuirano uz ranije navedene programe. Osim uključivanja djece i mladih iz slabije prometno povezanih područja, *Ruksak* nastoji svojim djelovanjem uključiti svu djecu i mlade bez obzira na socijalni status, ekonomski, etničku ili religioznu pripadnost ili vrstu škole koju pohađaju. ***Posebno je osmišljen prilagođeni program za odgojno-obrazovne ustanove koje pohađaju djeca azilanata. Cjelogodišnji ruksak pilot je program koji se realizirao 2019. godine.*** U okviru programa realizirana su dva umjetničko-edukativna programa iz područja filmske i plesne umjetnosti u Osnovnoj školi Budaševo-Topolovac-Gušće i Dječjem vrtiću „Bambi“ u Sunji u Sisačko-moslavačka županiji. Na programu je sudjelovalo oko 100 djece i učenika.

S obzirom na to da je 2022. godina proglašena Europskom godinom mladih, Ministarstvo kulture i medija, uz sufinanciranje i potporu Središnjeg državnog ureda za demografiju i mlade, osmislilo je i realiziralo program *Ruksak (pun) kulture za mlade.* ***U provedbi programa sudjelovale su 34 odgojno-obrazovne ustanove te je obuhvaćeno 1815 mladih s područja cijele Republike Hrvatske.***

U programu su osim srednjoškolskih odgojno-obrazovnih institucija na kopnenom dijelu sudjelovale i sve srednjoškolske odgojno-obrazovne ustanove koje se nalaze na hrvatskim otocima.

Ruksak (pun) kulture – umjetnost i kultura u vrtiću i školi za djecu i mlade u područjima pogođenima potresom u Sisačko-moslavačkoj županiji

Nakon uspješno realizirane prve etape provedbe programa *Ruksak (pun) kulture – umjetnost i kultura u vrtiću i školi za djecu i mlade s područja pogođenih potresom Sisačko-moslavačke županije* u 2021. godini, u travnju 2022. godine započela je druga etapa provedbe u koju su bili uključeni učenici od 6. do 8. razreda osnovne škole. Nositelj Programa i ovoga je puta bio Središnji državni ured za demografiju i mlade Vlade Republike Hrvatske, a ključni dionici Ministarstvo kulture i medija i Ministarstvo znanosti i obrazovanja.

Nastavak provedbe programa *Ruksak (pun) kulture* krenuo je 4. travnja 2022. godine u Lječilištu Topusko. Cilj programa bio je pružiti pomoć i podršku djeci i mladima s područja pogođenih potresom, u smislu omogućivanja i osiguravanja aktivnosti bogatih edukativnim, kulturnim, sportskim i društvenim sadržajima, kako bi kroz igru, druženje, učenje i boravak u poticajnom i pozitivnom okruženju lakše prebrodili razdoblje nakon potresa. Sve programske aktivnosti koje su i inače zastupljene u *Ruksaku (punom) kulture* (plesna umjetnost, kazališna umjetnost, vizualna umjetnost, književnost, glazbena umjetnost, filmska umjetnost, kulturna baština) bile su i u programu kreiranom za učenike osnovnih škola pogođenih potresom u Sisačko-moslavačkoj županiji.

Od travnja do lipnja programom je bilo obuhvaćeno 2.358 učenika 6. – 8. razreda iz 23 osnovne škole. U istom razdoblju održano je više od 80 radionica, 20 kazališnih predstava, 10 plesnih predstava i 10 glazbenih koncerata. U provedbi Programa volontiralo je 38 studenata Učiteljskog fakulteta u Zagrebu koji su za učenike osmislili poseban rekreativni sadržaj i sportska natjecanja.

U travnju su sudjelovali učenici 6. – 8. razreda iz škola:

Osnovna škola Ivana Gorana Kovačića (Gora), Osnovna škola Dvor, Osnovna škola Braća Radić (Martinska Ves), Osnovna škola Katarina Zrinska (Mečenčani), Osnovna škola Gvozd, Osnovna škola Jabukovac, Osnovna škola Komarevo, Osnovna škola Sela (Sisak), Osnovna škola Ivo Kozarčanin (Hrvatska Dubica), Osnovna škola Davorina Trstenjaka (Hrvatska Kostajnica), Osnovna škola Glina.

U svibnju su sudjelovali učenici 6. – 8. razreda iz škola:

I. Osnovna škola Petrinja, Osnovna škola Mate Lovraka (Petrinja), Osnovna škola Vladimira Nazora (Topusko), Osnovna škola Dragutina Tadijanovića (Petrinja), Osnovna škola Braće Bobetko (Sisak), Osnovna škola Braće Ribar (Sisak), Osnovna škola Ivana Kukuljevića (Sisak), Osnovna škola Galdovo (Sisak), Osnovna škola Mladost (Lekenik).

U lipnju su sudjelovali učenici 6. – 8. razreda iz škola:

Osnovna škola Viktorovac (Sisak), Osnovna škola Sunja, Osnovna škola 22. lipnja (Sisak).

Analiza ankete – odgojno-obrazovni djelatnici

U 2022. godini odlučeno je da će se anketirati odgojno-obrazovni djelatnici iz odgojno-obrazovnih institucija u kojima je program *Ruksak (pun) kulture* gostovao. Ankete su osmišljene u svrhu dobivanja informacija o provedbi programa, o tome koliko je program bio koristan te postoje li određeni dijelovi Programa koji se mogu promijeniti da i provedba bude kvalitetnija.

Anketu je ispunio 121 odgojno-obrazovni djelatnik iz 114 odgojno-obrazovnih ustanova.

Očekivanja o Programu bila su različita. Dio odgojno-obrazovnih djelatnika istaknuo je da su očekivali da će djeca i učenici *sudjelovati u kvalitetnom kulturno-umjetničkom programu*, dio je istaknuo da su *očekivali kvalitetne i zanimljive radionice* te odličnu priliku da se *djeca i mladi upoznaju s različitim kulturno-umjetničkim sadržajem*:

- „Smanjivanje jaza u kulturnoj ponudi i dostupnosti kulturnih sadržaja za djecu iz ruralnih sredina te kvalitetnu interaktivnu ponudu kazališnih i radioničkih sadržaja za učenike razredne nastave.“
- „Očekivali smo zanimljive, zabavne i poučne sadržaje područja koje smo odabrali iako bi nas veselio bilo koji program. Kako smo već sudjelovali u projektu, znali smo da će naša očekivanja biti ispunjena!“
- „U skladu s prijavljenim temama za koje smo pokazali interes očekivali smo dublje upoznavanje s temom uz prisutnost tehnika, materijala i pristupa koji nam nisu bliski u svakodnevnom odgojno-obrazovnom radu, kako zbog samih materijalnih, tako i kadrovskih uvjeta.“
- „Razvoj novih vještina i znanja. Afirmaciju umjetničkog stvaralaštva i pozitivan odnos prema različitim umjetničkim praksama.“

Analizom odgovora o učestalosti odlaska djece i mladih (učenika) u kino, kazalište, muzej, galeriju ili koncert dobili su se ovi podatci:

1. Kazalište – postotak učenika koji nikad nisu posjetili kazalište iznosi 17,4 %
2. Muzej – postotak učenika koji nikad nisu posjetili muzej iznosi 19,8 %
3. Galerija – postotak učenika koji nikad nisu posjetili galeriju iznosi 54,5 %
4. Kino – postotak učenika koji nikad nisu bili u kinu iznosi 22,3 %
5. Koncert – postotak učenika koji nikad nisu bili na koncertu iznosi 67,8 %
6. Susret s umjetnikom – postotak učenika koji se nikad nisu susreli s umjetnikom iznosi 42,1 %.

Na pitanje misle li da je potrebno da djeca i mladi budu u većem doticaju s kulturnim sadržajima nego što trenutno jesu i da trebaju imati više programa i/ili radionica kulturno-umjetničkog sadržaja 90,1 % odgojno-obrazovnih djelatnika odgovorilo je da smatraju da je djeci i mladima itekako potrebno omogućiti sudjelovanje u što većem broju programa kulturno-umjetničkog sadržaja.

Odgojno-obrazovni djelatnici pozitivno su ocijenili program *Ruksak (pun) kulture* i istaknuli da ovakvi programi i/ili radionice doprinose razvoju interesa za bavljenje umjetnošću kod djece i mladih:

- „Ovakve radionice najbolji su način za poticanje interesa za bavljenje umjetnošću kod učenika s intelektualnim i dodatnim teškoćama jer njihovim mogućnostima najviše odgovara osobno neposredno iskustvo“
- „Apsolutno, vjerujem da uvelike pomažu razvoju interesa učenika za umjetnost, ako ne samo bavljenje, onda definitivno proučavanje i praćenje umjetnosti“.

- „Na ovaj način učenici upoznaju oblike umjetnosti i izvedbene alate za koje većina nije ni znala da postoje, a susret uživo s izvođačima ostavlja dubok trag u njihovu iskustvu.“
- „Svakako. Učenici pokazuju interes za područjima i aktivnostima kojima su izloženi. Održavanje ovakvih radionica čini jedan mali doprinos u ublažavanju problematike neadekvatnog omjera nastave umjetničkih područja u školskom programu.“
- „Svakako, naročito u našim manjim sredinama gdje je učenicima teže doći do ovakvih sadržaja.“
- „Da, svakako. Zato što cijeli okvir za bavljenje nekom od grana umjetnosti djeca dobivaju isključivo od svojih odgajatelja te taj okvir ovisi o inspiriranosti i osobnim aspiracijama samih odgajatelja koji mogu, ali i ne moraju biti posebno motivirani za provođenje umjetničkih aktivnosti u vrtićkoj skupini.“
- „Ovakvi programi itekako mogu doprinijeti razvoju interesa za bavljenje umjetnošću te bi učenici trebali u što većoj mjeri imati priliku sudjelovati na ovakvim i sličnim tipovima kulturno-umjetničkih programa.“

Odgovno-obrazovni djelatnici su zaključili da su se djeca i mladi zabavili tijekom programa i radionica i da su s pažnjom i zanimanjem sudjelovali u programima i radionicama. Također su istaknuli da su teme programa i radionica bile primjerene uzrastu sudionika i da su svi provoditelji programa uspostavili dobar kontakt s djecom i učenicima. Na pitanje hoće li neke od metoda s programa i/ili radionice primijeniti u svojem radu, više od 80% odgovorilo je potvrdno.

Odgovori na pitanje što se odgojno-obrazovnim djelatnicima najviše sviđelo u Programu različiti su, ali je najviše njih istaknulo da je dolazak programa u odgojno-obrazovnu instituciju odličan jer omogućuje učenicima da se u poznatom okruženju susretnu s nečim novim i izazovnim te mogućnost komunikacije učenika s umjetnicima za što nemaju priliku kada odu u posjet kazalištu ili na koncert.

Na pitanje postoje li određeni dijelovi Programa koji se mogu promijeniti u svrhu što kvalitetnije provedbe veliki broj odgojno-obrazovnih djelatnika istaknulo je da bi voljeli da program traje duže od jednog dana i da bi za djecu i mlade bilo dobro da Program kroz godinu više puta posjeti njihovu odgojno-obrazovnu instituciju.